

Konkurencia v minulosti

Dohody medzi cechmi

Dnes je úplne bežné, že každý každému môže konkurovať takmer v čomkoľvek. Lacno vyrobené produkty je možné prepraviť aj na obrovské vzdialenosti s tým, že ich výsledná cena bude pre zákazníka stále nižšia ako ponúka napr. výrobca z jeho okolia. V minulosti nebola preprava taká jednoduchá a výroba či predaj mali tiež svoje obmedzenia. Každý remeselník musel byť svojho času združený v cechu. Jednou z hlavných podstat cechov bola určite snaha o zabezpečenie odbytu svojich výrobkov minimálne v obci a jej okolí, ale tiež zabránenie predaja cudzincom. Je to pochopiteľné, pretože by tak napr. domáci krajčíri, obuvníci a kožušníci nemali z čoho žiť. Nezriedka sa však stávalo, že medzi remeselníkmi cechov rovnakého zamerania dochádzalo v regióne k stretu záujmov. Predávať sa snažili hlavne doma a v najbližších mestách či mestečkách. Výnimkou nebol samozrejme ani Liptov. Z toho dôvodu sa snažili miestni výrobcovia dohodnúť s konkurenciou na spôsobe predaja svojich výrobkov.

Tohto problému si boli vedomí i lupčianski a ružomerskí ševci, ktorí už v decembri roku 1648 uzatvorili dohodu o podmienkach predaja ševcovských výrobkov na trhoch oboch miest. V dohode sa hovorí, že dva týždne pred hlavnými sviatkami, ktorými boli myslené Vianoce, Veľká noc a Turíce a dva týždne po nich, smú na trhu predávať len domáci: „*aby totižto w takowýto čas sami doma predawali, a od giných budto s krpčý, aneb Štrjewicami hindrowaný nebyli.*“ Počas iných trhov, čiže mimo vymedzeného času konania trhov hlavných sviatkov, mohli slobodne hociktorí ševci z oboch strán chodiť na trhy a predávať. Bola tu však podmienka – mohli prísť maximálne dvaja. V auguste 1826 bola pre istotu vyhotovená aj kópia tejto dohody.

Netrvalo dlho a ani 2 roky po odpísaní pôvodnej dohody, bola pre tie isté cechy v tej istej otázke spísaná nová dohoda. Mohlo sa tak stať preto, že pôvodná dohoda časom strácala na platnosti a pre poriadok v predaji bolo treba uzatvoriť novú. Opäť nadväzujú na tradíciu a odvolávajú sa na dokument z roku 1648, aby potvrdili: „*že pred Swatky Wanočnimi, Welkonočnimi, a Turyčnimi, dwa Tydne, gako y po tychto Swatkach tež dwa Tydne žaden any z Poc. Cechy Lupčganskeg do Ružomberka any z Poctiweg Cechy Ružomerskeg do Lupče w čas Trhowy, ze žadnym Remeňom aneb Krpčý prinst slobodno nebude, než pres čas tento, dwa totýžto Tydne pred a dwa po Swgatkach z hora gmenowaných každý doma predawat bud'e; w ostatny pak čas to gest w gine ročýte trhy, z Poc. Cechy Lupčanskeg sem do Ružomberku, dwa toliko P. Bratga, gako tež z Poc. Cechy Ružomerskeg podobne dwaga do trhu, gak z Krpčy,*

tak tež z gakyńkolwek ginym Bgelym neb Farbenym Remeńom a Črgewicamy prinst a predawat slobodu myti budu, any wiceg po mimo dwoch se neopowaža, nebo gestliby postihnuti boli Cechovskeg pokuće podany budu: tych ale ktery gak z gedneg tak z druheg stranký do trhu k predawany prigdú, každá Cecha rewidowat moc a wladu myti bude.“ Táto dohoda bola uzatvorená vo februári 1828 v Ružomberku. Potvrdili ju cechovskými pečaťami dvaja splnomocnenci z Ľupče a z ružomerskej strany aj cechový majster Michael Zvada s ďalším splnomocneným podpísať dohodu.

Najviac starostí s obranou svojich práv mali asi stále Ľupčianski ševci, ktorí museli aj naďalej brániť svoje práva, čo potvrdzuje ďalší dokument z októbra 1835. Tentokrát sa sťažovali na ševcov vrbicko – mikulášskych, že predávajú svoje výrobky na Ľupčianskych trhoch. Ľupčiansky ševci sa v prvom rade odvolávajú na privilégia podpísané vlastnou rukou kráľa Leopolda v roku 1803 a v nich nachádzajúcou sa artikulou, proti ktorej koná cech Vrbice a Mikuláša. Vraj sa tak Ľupčanom stáva veľká ujma, lebo: *„tgeže Privilégia a mezi nami učinene pisebne pokonany, to wsobe zretělně ukazugi, že totissto pred Swatky Wanočnimi, Welkonočnimi a Turičnimi dwa tidne pred, gako tež dwa tidne po tichto Swatkach žaden any z poctiwěj Cechy nasseg Ľupčanskeg do Mikulasse, ani z Poctiwěj Cechy Mikulaskeg do Ľupče wčas Trhowy ze žadnim naskrze remenem aneb Krpci k prodawani prinst sloboda nebude, a tak pres ten hore wiloženi čas každy toliko doma prodawat swog Towar ma a musi.*“ Čiže opäť platili rovnaké pravidlá ako v dohodách predtým, len teraz sa vzťahujú na cech z iných miest. No ešte dôležitejšie bolo, že už namiesto dvoch mohli prísť až traja predávať svoj tovar. Tento údaj bol v liste prepísaný, pôvodne aj tu stálo, že len dvaja môžu prísť. Ale list pokračuje a na ďalších riadkoch sa Ľupčania odvolávajú priamo na 4. artikulu: *„Žaden Swec prichozi nemuš ani nema smiet robotu swu w hospode prodawaty, ani tež na Trhi winesty prwe nežby zdegssi Mistry swu robotu winesly a wiložily, gakowi Towar každa Cecha rewiduwat slobodu ma. Taže Cecha Mikulaska až po dnes proti timže Milostivim Artikulom se chowa, nebo až posawad, gako i pominulu Sobotu traga ze swim Towarom sem do Ľupče k prodawani prissly.*“ Preto žiadali Ľupčania vrchnosť, aby zakázala za trest Mikulášanom týždeň u nich predávať a nekonalo sa viac proti artikulom.

Akú hodnotu mali tieto dohody a opatrenia sa môžeme len domnievať. Isté je, že tie isté dohody museli byť v minulosti viackrát opätovne potvrdené a aj tak sa často konalo proti nim, čomu nasvedčuje aj sťažnosť z Partizánskej (vtedy Nemeckej) Ľupče. Na nej je však zaujímavý aj zmienený prepis počtu predajcov (z dvoch na troch), čo by potom znamenalo, že sťažnosť bola neodôvodnená. Kto a prečo toto prepísal, nevieme. Potvrdzuje to však, že obmedzovanie predaja bolo vždy problematické.